

de boekhouder

Peter Jacobs

Librido en co.

Dit is het seizoen van de woorden van het jaar. Mag ik mijn steentje bijdragen met twee begrippen die ik onlangs heb ontdekt dankzij mijn liefde voor boeken en reizen?

Voortaan gebruik ik zo nu en dan, niet te pas en te onpas, het woord *librido*, de versmelting van *libido* en *liber* (boek). Dat is eens wat anders dan boekenwurm. Wijlen boekenpaus Umberto Eco zou het neologisme ooit geïntroduceerd hebben in een essay, maar dat is me ontgaan. (Hij had hoogstwaarschijnlijk zelf een buitenmaats *librido*, te zien aan de overvolle bibliotheek die je vaak in de achtergrond op portretten van hem ziet.)

Ik ken het prikkelende begrip pas sinds vorige week, toen het in de brievenbus viel met de originele kerst-en-nieuwenskaart van de bibliotheek Stichting Desiderata. Die boekenvrienden uit Tilburg doen al een tijd hard hun best om onze boekenlust te bevredigen met prachtig vormgegeven en geïllustreerde exemplaren en unieke vertalingen van vergeten pareltjes over bibliotheek. In hun wens voor 2023, een Nederlandstalige persiflage op het tweehonderd jaar oude gedicht 'The night before Christmas', duikt op het einde *librido* op. Moge het zich in 2023 vermenigvuldigen!

Standbeelden kun je verwijderen, straten en pleinen kun je een nieuwe naam geven, maar wat met architectuur? Kan die op zich fascistisch zijn?

Het tweede begrip dat ik pas leerde kennen heeft met schakeringen van toerisme te maken. Donker toerisme: Luc Rasson gebruikt die bizarre, onaantrekkelijk mysterieuze naam, letterlijk uit het Engels *dark tourism* vertaald, als label voor zijn eigengereide reizen naar onder meer de sporen van dictatoren van het type Mussolini en Franco. Ik zou het dictatoerisme noemen, want 'donker toerisme' lijkt alleen te verwijzen naar een voorkeur voor begraafplaatsen, slagvelden en andere plekken van onheil. Die bezoekt Rasson ook, maar niet uitsluitend.

Donker reiziger Luc Rasson verwerkte zijn belevenissen onderweg en vooral zijn bedenkingen erbij in een boek. Eenvoudig is het immers niet, dat 'erfgoed' vinden en met de nodige afstand beschrijven. Dilemma's alom. Standbeelden kun je verwijderen, straten en pleinen kun je een nieuwe naam geven, maar wat met architectuur? Kan die op zich fascistisch zijn? Kunnen gebouwen een politieke kleur hebben? En wat met formuleringen als 'de dictatorial woning'? Kan een huis dictatorial zijn?

Als praktische reisgids is *Donker toerisme* nauwelijks bruikbaar, wegens geen kaart, noch index, maar als stof tot nadenken over de littekens van de vorige eeuw kan het tellen. Ik ga dit jaar wat meer donker toerisme beoefenen. In mijn luie zetel. Met boeken als dat van Rasson.

Donker toerisme is uit bij Ertzberg

Peter Jacobs tipt een boek dat hij niet kon weerstaan

© Mikiko Hara

Buiten het besef

FOTOGRAFIE Mikiko Hara fotografeert instinctief en intuïtief. Haar beelden uit het dagelijkse leven zijn als vluchtige strelingen.

Als of iemand op straat, in de speeltuin in het park of in de metro ijlings langs je heen loopt en onverwachts contact met je maakt, vel tegen vel of stof tegen stof. Een even toevallige als plotselinge ontmoeting, die je een fractie van een seconde uit het lood slaat. Zo moet het voelen om door Mikiko Hara gefotografeerd te worden. De Japanse ziet iets of iemand en steekt impulsief haar hand uit, met daarin haar camera. Afdrukken doet ze zonder door de zoeker te kijken. Meer dan momentopnames zijn haar beelden het resultaat van een impulsief uitreiken, pogingen om zonder na te denken iets vast te grijpen, iets dat zich buiten haar onmiddellijke besef afspeelt.

Hara's nieuwe boek *Small myths* bevat beelden die gemaakt zijn tussen 1996 en 2021.

Vanuit de buik fotograferen kan bijna niet anders dan een reflex geworden zijn, een automatisch aanvoelen wanneer licht, onderwerp en omgeving samen komen te vallen binnen het kader. Soms kantelt dat kader, valt er iets buiten het beeld of lijkt ze net te laat, maar het is net daarin dat de vluchtigheid van haar foto's zich zo mooi en helder manifesteert.

Hara gokt op serendipiteit, zegt ze zelf. Ze legt haar vertrouwen in de camera, dat een oog heeft dat 'puurder, eerlijker, solider en harder' is dan het hare, zoals ze in 1999 in de catalogus van een belangrijke groepstentoonstelling in Japan schreef. Gevoelens of gedachten toelaten, te bewust bezig zijn met wat er zich voor de lens afspeelt, verstart het fotograferen en vertroebelt of vertekent alleen maar het beeld.

Hara illustreert het aan de hand van

een aparte anekdote die ze in 1998 neerpende voor haar eerste solotentoonstelling, maar die vandaag nog even goed weergeeft wat fotografie voor haar betekent. Daarin zoekt een vriendin parkeerplaats bij het treinstation, wanneer plots een katje voor de wagen opduikt. 'Wat nu gedaan?', roept ze uit. Daarmee slaat ze heel wat stappen over, bedenkt Hara. Ze had verbaasd of verwonderd kunnen zijn, ze had kunnen uitstappen, het katje vastnemen en zeggen hoe klein of hoe schattig het wel was. Ze had van alles kunnen doen, overwegen en inzien voor ze uitriep: 'Wat nu gedaan?', maar uiteindelijk - ze woont in een klein appartement, haar man is allergisch - zou ze toch ook daarop zijn uitgekomen. Voor Hara is die onmiddellijke uitroep vergelijkbaar met het instant indrukken van de ontspanner - ze slikt alle stappen die met het bewustzijn te maken hebben.

'De camera snijdt scènes weg die ik schijn te zien, maar niet zie, en brengt nieuwe ontdekkingen', schrijft ze. 'Ik verzamel de fragmenten die ontstaan door mijn fotograferen.' En die fragmenten, besluit ze, bevatten 'noch een bevestiging, noch een ontkenning'. Ze doken op, en door de instinctieve reactie van de fotografe en het klikken van de camera blijven ze daar hangen, evenzeer in hun wezenlijkheid als in hun onbestemdheid.

Stefan Vanthuyne

MIKIKO HARA
Small myths
Chose Commune,
104 blz., € 50

